

2. Афанасьев А. Л. Полынь в чужих полях / А. Л. Афанасьев. – М., 1987.
3. Варнек Т. А. Воспоминания сестры милосердия (1912–1922) / Т. А. Варнек // Добровольцы (сборник воспоминаний). – М., 2001. – С. 7–170.
4. Вівчарик М. М. Україна від етносу до нації / М. М. Вівчарик. – К., 2004.
5. Гончаренко О. Г. Белоземляне между звездой и свастикой (судьбы белогвардейцев) / О. Г. Гончаренко. – М., 2005.
6. Замойски Я. Отношение «белой» русской эмиграции к украинским вопросам / Я. Замойски // Славяноведение. – 1993. – № 4. – С. 39–48.
7. Історія Української еміграції. – К., 1997.
8. Карпов Н. Д. Трагедия белого Юга / Н. Д. Карпов. – М., 2005.
9. Козлитин В. Д. Российская эмиграция в Королевстве сербов, хорватов и словенцев (1919 – 1923 гг.) / В. Д. Козлитин // Славяноведение. – 1992. – № 4. – С. 7–20.
10. Косик В. И. Украинский вопрос и проблема «балканизации» России в среде русских эмигрантов в 1930-е гг. / В. И. Косик // Славяноведение. – 1999. – № 4. – С. 64–70.
11. Мокиевская-Зубок З. С. Гражданская война в России, эвакуация и «сидение» в Галлиполи глазами сестры милосердия военного времени (1917–1923) / З. С. Мокиевская-Зубок // Добровольцы (сборник воспоминаний). – М., 2001. – С. 241–329.
12. Політична історія України у ХХ столітті : у 6 т. – Т. 5: Українці за межами УРСР (1918–1940). – К., 2003.
13. Российская эмиграция в Турции, Юго-Восточной и Центральной Европе. – М., 1994.
14. Россия в изгнании: судьбы российских эмигрантов за рубежом. – М., 1999.
15. Русские без отечества (очерки антибольшевистской эмиграции 20-х – 40-х гг.). – М., 2000.
16. Уварова П. С. Былое. Давно прошедшие счастливые дни / П. С. Уварова. – М., 2005.
17. Ширинская А. А. Бизерта. Последняя стоянка / А. А. Ширинская. – М., 1999.

Надійшла до редколегії 08.10.2009.

УДК 351.862.22.007 «1925/1941»

О. М. Бут

Донецький національний університет

**СЕРІЯ КНИГ «РЕАБІЛІТОВАНИ ІСТОРІЄЮ»
ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ДІЯЧІВ НАУКИ І КУЛЬТУРИ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ МІЖВОЄННОЇ
ДОБИ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ**

Проаналізовано матеріали науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» як достеменне і авторитетне джерело визнання в межах соціокультурного європейського простору ролі і місця інтелектуального потенціалу творчої інтелігенції і науковців УРСР.

Ключові слова: міжвоєнна доба, культура, наука, інтелігенція, реабілітація, європейський простір.

Проанализированы материалы научно-документальной серии книг «Реабилитированные историей» как достоверный и авторитетный источник признания в рамках социокультурного европейского пространства роли и места интеллектуального потенциала творческой интеллигенции и научных работников УССР.

Ключевые слова: межвоенный период, культура, наука, интеллигенция, реабилитация, европейское пространство.

The paper contains the analysis of sources published in the research and documentary series «Rehabilitated by history», which is a reliable and trustworthy compilation in terms

of recognizing the role and importance of the intellectual potential of artistic «intelligentsia» in Ukrainian Soviet Socialist Republic within the social and cultural European Space.

Key words: betweenwar period, culture, science, intelligentsia, rehabilitation, European Space.

Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» (голова академік НАН України П. Т. Тронько) з перших років незалежності країни скоординувала й організувала роботу у 24 областях, Автономній Республіці Крим, у містах Києві і Севастополі по увічненню пам'яті жертв політичних репресій періоду тоталітарної системи влади (1917–1991 рр.) Редакційні колегії при державних адміністраціях залучили до науково-редакційних груп на місцях знаних науковців, краєзнавців, журналістів, письменників, активістів культурно-освітнього товариства «Меморіал», живих свідків і родичів жертв тоталітаризму. Їхніми зусиллями було вивчено багаточисленні архівно-слідчі справи реабілітованих, складено банк даних на 700 тис. душ, опубліковано монографії, статті, нариси, спомини. Усе це і спричинило видання томів «Реабілітовані історією». У деяких регіонах том складатимуть декілька книг. Вийшов том «Реабілітовані історією. Луганська область» в трьох книгах. Незважаючи на вихід у світ п'яти книг донецького тому, науково-редакційна робота продовжується. На травень 2009 р. в Україні вже опубліковано 52 книги фундаментального дослідження.

Найбільшу за обсягом частину томів складають короткі біографічні довідки на колишніх репресованих, які народилися, жили і працювали на території відповідного тому регіону, а також уродженців інших областей, республік колишнього Союзу РСР, що були пов'язані з досліджуванним регіоном за родом професійної діяльності, мали перед ним певні заслуги у сфері освіти, науки, культури. Тільки до тому по Луганській області включено понад 30 тисяч персоналій. Аналогічний донецький том вбиратиме імена 48 тисяч людей, хто потрапив під «червоні жорна», кого і за які провини засуджували до різних форм покарання, включно вищу міру. Це одне із найважливіших джерел для з'ясування долі репресованого тодішньою владою, складеного на базі архівних документів колишнього КДБ Союзу РСР в Українській РСР, які зберігаються в обласних управліннях Служби Безпеки України.

Не менше уваги заслуговує ще одне із авторських джерел по реабілітованим діячам науки і культури. Йдеться про документальні нариси, присвячені конкретній людині або сфабрикованій справі. У них доведено про чесне і сумлінне служіння культурному розвитку й звеличенню України, про намагання відстояти свою, інколи не співпадаючу з офіційною, думку, точку зору з ключових напрямів науки, освіти та культури.

Безумовно, цінним джерелом з цієї проблеми являють собою спогади учасників і свідки трагічних подій міжвоєнної доби, коли жили й творили великі інтелектуали України.

Матеріали науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» все частіше в останні роки використовують в наукових дослідженнях, в кандидатських і докторських дисертаціях, в магістерських роботах. Так складаються умови для історіографічних аналізів. Що ж стосується розробок матеріалів серії книг як джерельної бази, то поки що робляться перші спроби. На наш погляд, внеском у подальше залучення матеріалів серії книг в науковий обіг може стати їх використання як джерела вивчення інтелектуального потенціалу діячів науки і культури УРСР міжвоєнної доби в соціокультурному просторі Європи.

Провідне місце по-праву мають зайняти в соціокультурному європейському просторі немало діячів української науки і культури, імена яких довгий час приховувалися. Робилося все тоталітарним режимом для їх забуття в Радянському Союзі і його складовій – УРСР. До відомостей про роль в соціокультурно-

му європейському вимірі родини Коцюбинських важливим додатком можуть стати різного жанру матеріали, довідки про одну із жертв політичних репресій 1920–1930-х рр. Романа Коцюбинського. Цінним і авторитетним джерелом з дослідження внеску одного із родини інтелектуалів являють собою серії книг «Реабілітовані історією» цілого ряду регіонів – Чернігівської, Вінницької, Дніпропетровської, Запорізької, Одеської областей.

Привертає увагу, наприклад, в першій книзі «Реабілітовані історією. Запорізька область» біографічний нарис члена науково-редакційного підрозділу І. Я. Науменка «Син класика літератури – жертва сталінізму» [5, с. 225–230]. Автор доводить, як загальні суспільно-політичні події початку ХХ ст. позначилися на долі дітей високоінтелектуальної родини. Отримавши ґрунтовну підготовку в гімназії, Роман під впливом старшого брата Юрія відвідував заняття в Москві у Комуністичному університеті ім. Свердлова, а потім вступив до аспірантури академічної установи – ВУАМЛІН (Харків). Харківський період (1929–1934 рр.) для молодого науковця був насичений поглибленням знань – для підготовки дисертації з історії України і національного питання.

Наукову роботу він заохочено поєднував в той страхітливий час з активною громадсько-політичною діяльністю. По-перше, голодомор, коли щоранку, за свідченнями голови Харківського УНКВС, тільки на вулицях столиці УРСР прибирали декілька сот померлих. І, по-друге, не витримавши необґрунтованих звинувачень, покінчив самогубством Микола Хвильовий (а може було вбито), а невдовзі й Микола Скрипник, який довгий час здійснював українізацію. Він попав у немилість П. Постишева, якого Й. Сталін послав в Україну слідкувати за дотриманням генеральної лінії партії. У таких умовах молодий науковець працював директором наукової бібліотеки ВУАМЛІНу, а згодом – директором Книжкової палати України.

Не без допомоги друзів у зв'язку з погіршенням стану здоров'я Романа Коцюбинського згідно наказу новопризначеного Наркому освіти В. Затонського направили до Вінниці. Напівкурортне тихе містечко з дивовижною природою і лікувальною водою стало для Р. М. Коцюбинського своєрідним спочинком від тривожних харківських подій. Головне, наголошується в нарисі, він навів лад у садібі і будинку-музеї свого батька. З друзями-однодумцями йому вдалося гідно підготуватися до 70-річчя класика української літератури за участю відомих письменників Івана Микитенка, Івана Ле, Якова Савченка і Павла Тичини. Саме тоді, як зазначається в нарисі, зародилася ідея створити у вінницькій садібі Коцюбинських літературно-мистецьку вітальню на продовження «чернігівських субот» М. М. Коцюбинського. Про це автор публікації довідався із статті, вміщеної на сторінках обласної газети «Більшовицька правда».

На підставі аналізу матеріалів тогочасної преси було зроблено логічний обґрунтований висновок – для 33-річного Романа «почалося сходження на його червону Голгофу» [5, с. 227]. Його разом з однодумцем Павлом Петренком звинуватили в ностальгії за «старим націоналістичним керівництвом», у «пропаганді контрреволюційного націоналізму». Не дивно, що замість втілення соціокультурних намірів Р. Коцюбинського звільнили з посади. Тільки партійне око угледіло «контрреволюційний націоналізм» не випадково, бо із вуст самого В. Затонського він почув, що «замазаний» в націоналізмі разом із старшим братом.

У нарисі далі розкрито наступні дії офіційної влади. Р. Коцюбинського посилають у Дніпропетровську область, де формувався новий національний район – Ротфронтівський, буцім-то ближче до цілющого Азовського моря. Але при його рекомендації районному з'їзду Рад в лютому 1935 р. на посаду заступника голови райвиконкому прийшла телефонограма з області: «Коцюбинського не обирати!». Посилаючися на дослідження істориків і працівників СБУ, автор нариса доводить, що спричинив таку різку зміну ситуації арешт Юрія Коцюбинського за причетність до «Контрреволюційної троцькістської організації на Україні» [7, с. 138].

Подальша доля Р. Коцюбинського тепер повністю залежала від подій, що розгорталися навколо старшого брата Ю. Коцюбинського і чоловіка його сестри – заступника командуючого військами Ленінградського військового округу Віталія Примакова. Протягом 1935–1936 рр. їх затерли жорна сталінських репресій. Спроба через листи до ЦК КП(б)У взяти під захист заарештованих родичів закінчилася арештом Р. Коцюбинського в грудні 1936 р. Багатоденні дії слідчих НКВС, які знали про вищу міру покарання Ю. Коцюбинського 8 березня 1937 р., а В. Примакова 12 червня 1937 р., довели Р. Коцюбинського до зізнання в «проведенні націоналістичної діяльності», хоч «...ни в каких а/с (антирадянських – О. Б.) не состоял. Никогда террористических намерений не имел». Але це не вплинуло на винесення Військовою (!) колегією Верховного Суду СРСР вироку про розстріл Р. М. Коцюбинського 27 вересня 1937 р. Тільки через два десятиріччя за хрущовської «відлиги» їх було реабілітовано за відсутністю складу злочину [5, с. 229].

З долею Коцюбинських перекикається доля театрального режисера-новатора, інтелектуала європейського виміру О. С. Курбаса. У Харківському томі «Реабілітовані історією» вміщено глибоко аналітичний біографічний нарис відомого культурного діяча сучасної України Леся Танюка. У нарисі ґрунтовно розкрито суть таланту театрального діяча в умовах наступу тоталітарної влади. Наголошується, що доля Леся Курбаса переплітається з тими ж прізвищами: М. Хвильовий, М. Скрипник, В. Затонський, П. Постишев. У нарисі наведено вражаючий приклад того страхоліття в культурному житті.

Напередодні прем'єри «Маклени Граса» Курбаса запросив вірний підплічник Й. Сталіна в Україні П. Постишев. Пояснивши керівникові «Березоля», що вважає його «сьогодні єдиним в країні режисером, здатним створити театр, гідний епохи», П. Постишев зажадав від нього повної ревізії пройденого шляху, беззастережного осуду М. Скрипника, М. Хвильового, ВАПЛІТЕ і ПРОЛІТФРОНТУ (організація, що намагалася протистояти всеукраїнській спілці письменників).

– Я старий солдат сцени, мені пізно міняти переконання, – відповів Курбас Постишеву. – А якщо ви справді хочете зрозуміти, що таке істинний реалізм, приходьте на «Маклену Граса».

– Шкода, – сказав Постишев. – Мені вас жаль.

– Мені вас теж, – похмуро відрізав Курбас [7, с. 127].

На здачі п'єси присутність ока ДПУ відчували актори в гримувальнях, в похмурому мовчанні залу. Незважаючи на те, що прем'єра п'єси пройшла тріумфально, влада вбачала в ній «вилазку ворожих соціалізму сил». П'єсу «Маклена Граса» (сьогодні названу класикою українського театру європейського ґатунку) заборонили, а Л. Курбаса усунули від керівництва «Березолем».

Кілька днів по тому, наводиться ще в одному на межі вражаючого із жахливим прикладі Леся Тенюка, як начальник агіткультпропу ЦК КП(б)У влаштував у кабінеті вечерю з «торгсинівськими» напоями і наїдками для голодних акторів (в умовах голодомору!). Він намагався заспокоїти трупу, вражену тим, що сталося. Він запевняв усіх, що Курбас, «одумавшись і визнавши помилки», незабаром повернеться до театру – йому, бач, треба лише підлікуватися і «перебудуватися».

Автор нариса показав відданість Леся Курбаса театру, а не владі. Він не «перебудовувався», а продовжував свої новачі у друзів-колег у Державному єврейському театрі (Москва) над «Королем Ліром» з С. Міхоелсом у головній ролі. У грудні 1933 р. слідчі ДПУ заарештували режисера і він на допиті відводив розмову від «Ліра» до антифашистської п'єси німецького драматурга Ф. Вольфа (тоді офіціоз запекло стверджував «Гітлер – це війна!») і до договору з Малим театром поставити в них «Отелло». Леся Танюк переконує читачів нариса, що так вдячний за підтримку у важкий час, за запрошення до Москви, Леся Курбас не хотів підставляти чекістам С. Міхоелса [7, с. 128].

Глибиною аналізу архівних документів, новітніх публікацій, особистих вражень від відвідування у наш час Соловків Леся Танюк переконливо показує як

тверду послідовність слідчих ДПУ (якщо взяли «на крючок», то не відпустять), так і самовіддану любов Л. Курбаса творчій справі.

По завершенню московських допитів уже весною 1934 р. за пропаганду буржуазного українського націоналізму, як це здалося позасудовій «трійці» колегії ДПУ тепер у Харкові, Леся Курбаса ув'язнили на п'ять років концтаборів. Спочатку Біломоро-Балтійський комбінат, потім – Соловки з більш суворим режимом. Там він створив театр, де «зеки» грали у власних «одежах». Йдеться про колишніх колег із театрів Москви, Ленінграда, з України. Л. Танюк як знаний фахівець бачить великого Інтелектуала, Гуманіста, Вчителя. Він знайшов у спогадах одного із засуджених: «...працювати з Курбасом – все одно що закінчити театральний інститут. Він був природженим педагогом, вихователем... Навіть досвідчені актори були вражені його мистецтвом – і режисерського показу, і майстерністю інтерпретації п'єси, і, головне, умінням розкрити в авторові нове, невідоме, надихнути його на створення образу» [7, с. 132].

У нарисі наголошується також на інтелектуальному потенціалі глядачів. Серед них були професор, блискучий український «неокласик» Микола Зеров, геніальний Павло Флоренський, академік Матвій Яворський, аристократ з дідапрадіда Бобрищев-Пушкін, драматург Микола Куліш, дипломати і наркоми. «Такої публіки мабуть бажав би і «Березіль» в роки свого розквіту», – робить висновок Л. Танюк.

Соловецький театр став острівцем свободи. Табір і лад таких речей не прощали. Навесні 1937 р. театр закрили, акторів перевели, а Курбаса залишили в Соловецькому ізоляторі. Лише в 1997 р. директору Науково-дослідницького центру Санкт-Петербурзького «Меморіалу» В. В. Йофе поталанило виявити унікальні документи. Серед них – «Справа № 3168 по обвинуваченню О. С. Курбаса», розпорядження про розстріл соловецьких в'язнів і рапорт капітана держбезпеки Матвєєва, який за 5 днів напередодні 20-річчя Жовтня власноручно розстріляв з револьвера 1111 осіб, виключно інтелектуальний потенціал України.

У когорті інтелектуалів європейського виміру гідний похвали Микола Миколайович Благовещенський. У матеріалах другої книги Донецького тому «Реабілітовані історією» його ім'я знаходимо в довідках громадян, що були репресовані: «Професор, засновник і завідувач кафедри мікробіології медінституту» [3, с. 220]. У першій книзі тому вміщена науково виважена, сердечно тепла стаття усиновленого племінника і доньки М. М. Благовещенського [2, с. 415–424].

Медичний факультет Варшавського університету, де навчався М. М. Благовещенський під час Першої світової війни, перевели до Ростова-на-Дону. Там він у 1915–1918 рр. працював лікарем-бактеріологом у клініці професора В. А. Барікіна. Потім 10 років – учень і послідовник професора, академіка АМН СРСР завідувача кафедри мікробіології Казанського університету і бактеріологічного інституту В. М. Аристовського. Про це свідчить Велика медична енциклопедія (1957 р.). Саме в Казані проявився повною мірою талант М. М. Благовещенського як ученого. Він спрямував свої дослідження на боротьбу з важкими інфекціями. Численні публікації на сторінках «Казанського медичного журналу», монографія «О местном иммунитете» отримали популярність новизною проблеми. Їхнє теоретичне значення і практичне застосування і сього дня визнають фахівці.

У 1930 р. М. М. Благовещенського запросили до щойно відкритого Сталінського медінституту (тепер Донецький національний медуніверситет ім. Горького). Відомий вчений створив нову для Донбасу кафедру мікробіології, налагодив зв'язки з епідеміологами, обласним відділом охорони здоров'я. Так склалася наукова школа професора М. М. Благовещенського. У короткій записці для «Довідника Академії наук УРСР» він зазначив: «Основний напрямок кафедри – патогенез інфекцій і імунітет». У родині зберігаються його матеріали в «Працях Харківського інституту мікробіології, епідеміології й імунології», «Мікробіологічному журналі», «Експериментальной медицине», а також в «Международном ар-

хиве експериментальної медицини» (Париж). Для колег він, як з'ясували автори нарису, завжди був людиною енциклопедичного розуму, яскравого таланту, високої культури і моралі.

Спираючися на архівні документи, в нарисі показано, як по наклепу 30 грудня 1937 р. М. М. Благочестенського було заарештовано та засуджено до страти. Така ж доля спіткала і його вчителів у Москві, Ленінграді, відомих харківських мікробіологів. Справедливий висновок авторів статті: «Епідемія арештів косила наукове середовище напередодні навислої чергової світової війни з цілком реальною можливістю застосування бактеріологічної зброї» [2, с. 419].

В колі українських інтелектуалів чинного місяця заслуговує поет з берегів Айдару на Луганщині Іван Приблудний. Редакційно-видавнича група «Реабілітовані історією» при Луганській обласній адміністрації включила ім'я Івана Приблудного (Якова Петровича Овчаренка) до алфавітного списку реабілітованих жертв тоталітарного сталінського режиму [3, с. 160]. О. Л. Бішарев підготував ґрунтовний документальний нарис. Автор, письменник за фахом, з великою любов'ю скрупульозно зібрав, дослідив і обґрунтував висновки на серйозній джерельній базі – публікаціях союзного значення – російських літераторів В. Белоусова, С. Городецького, А. Єсеніної, часописів 1920–1930 рр. «Новый мир», «Красная новь», «Смена» і особливо зібрання творів С. О. Єсеніна. Серед джерел і спогади сучасників поета, і публікації останніх років після розкриття архіву КДБ в Українській РСР. У нарисі широко використані архівно-слідчі справи, які фабрики чекісти.

Доречним, здається, авторська позиція після ознайомлення з документами про посмертну реабілітацію Івана Приблудного в хрущовську «відлигу». Йдеться про мудре – кращий і неупереджений суддя діянням людським – час. А час засвідчив, що в наші дні повернулося Україні ім'я талановитого і відчайдушного сина, інтелектуала європейського виміру. Тільки в останні роки до читача прийшли три поетичні збірки Івана Приблудного «У родных верб» (Донецьк, 1985), «Избранное» (Новоайдар, 1993), «Избранное» (Сов. Россия, 1986), виходять монографії, статті, присвячені поету. У селищі Новоайдар поставлено пам'ятник, а на батьківській домівці відкрито пам'ятну дошку. Зазначене засвідчує те, про що поет запевняв у далекому 1924 р. у вірші «Возвращение на Украину».

Детально автор нарису прослідив оточення Івана Приблудного на початку 1920 рр. Його визнавав за друга Сергій Єсенін. Привертає вечір у Брюсівському інституті за участю кумирів молоді В. Маяковського, Б. Пастернака. Після виступу С. Єсеніна вдало довгу паузу заставив ліричний вірш Івана Приблудного «О, червона Україна». Оптимізмом сповнений вірш «Луг венком покрыл лозы», де вбачався тонкий погляд на природу, музикальність віршового ритму. Вдало супроводжував С. Єсеніна Іван Приблудний з групою літераторів до Ленінграду, а потім на батьківщині великого поета – Рязанщині.

Особливістю авторського дослідження став глибокий аналіз літературних збірок наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. і рецензій на них. Доведено, як яскрава лірика зазнавала тиску влади, як Іван Приблудний виявив громадянську мужність художніми засобами розкрити сутність суспільно-політичної ситуації в СРСР. Не дивно, що офіційно організовані критики-пристосуванці вбачали в ньому «яскраву постать войовничого дрібного буржуа» [1, с. 130]. Так Іван попав під неусипне око ДПУ. Спочатку заслання до Астрахані, а на початку 1937 р. опинився у «професіоналів» Луб'янки. Після 5-місячних знущань поет попав до Військової (!) колегії Верховного Суду СРСР за участь у міфічній терористичній організації «наклепницькі вигадки проти керівництва ВКП(б) і радянського уряду». Колегії вистачило 20 хвилин для винесення рішення до розстрілу. Його виконано того ж дня, 13 серпня 1937 р. [1, с. 131].

Таким чином, науково-документальна серія книг «Реабілітовані історією» є важливим джерелом вивчення в межах соціокультурного європейського просто-

ру інтелектуального потенціалу українських діячів науки і культури. Вони мають подвійну репрезентативність, бо відображують авторські погляди на події і впливають на визначення маловідомих імен. Завдяки цьому з'явилася змога познайомитися з новаціями в галузях науки, освіти і культури людей, життя яких трагічно обірвав режим. Їм було 40–45 років, вони були у розквіті сил і творчої наснаги. Вони можуть бути зразком високої компетентності і жертвності за щасливий розвиток людства.

Бібліографічні посилання

1. Бішарев О. Л. Поет з берегів Айдару / О. Л. Бішарев // Реабілітовані історією. Луганська область : у 3 кн.; кн. 1. – Луганськ, 2004. – С. 127–131.
2. Благовещенська І. М. Талановитий учений / І. М. Благовещенська, В. М. Єльський // Реабілітовані історією. Донецька область. – Кн. 1. – Донецьк, 2004. – С. 415–424.
3. Довідки про громадян, що були репресовані на території Донецької області // Реабілітовані історією. Донецька область. – Кн. 2. – Донецьк, 2005. – С. 16–619.
4. Назвемо всіх поіменно // Реабілітовані історією. Луганська область : у 3 кн.; кн. 3. – Луганськ, 2008. – С. 160.
5. Науменко І. Я. Син класика літератури – жертва сталінізму / І. Я. Науменко // Реабілітовані історією. Запорізька область. – Кн. 1. – Запоріжжя, 2004. – С. 225–230.
6. Пристайко В. Шлях на Соловки / В. Пристайко, О. Пшенніков, Ю. Шаповал // 3 архівів ВУЧК – ГПУ – НКВД – КГБ. – 1998. – № 1–2. – С. 131–145.
7. Танюк Л. Талан і талант Леся Курбаса (Про О. С. Курбаса) / Л. Танюк // Реабілітовані історією. Харківська область. – Кн. 1; ч. 1. – Х., 2005. – С. 122–138.

Надійшла до редколегії 11.10.2009.

УДК 39(477)

З. П. Маріна

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ЕТНОГРАФІЯ КРАЮ НА СТОРІНКАХ «ЛЕТОПИСИ ЕКАТЕРИНОСЛАВСКОЙ УЧЕНОЙ АРХИВНОЙ КОМИССИИ»

Систематизовано матеріали з етнографії Катеринославської губернії, що містять краєзнавчі та історико-фольклористичні статті, які опубліковані у випусках ЛЕУАК.

Ключові слова: Архівна комісія, Катеринославська губернія, поліетнічність, етнографія, фольклор, замовляння.

Систематизированы материалы по этнографии Екатеринославской губернии, содержащиеся в краеведческих и историко-фольклорных статьях ЛЕУАК.

Ключевые слова: Архивная комиссия, Екатеринославская губерния, полиэтничность, этнография, фольклор, заговоры.

In the article materials are systematized on ethnography of Ekaterinoslavsk provinces, contained in the regional and history articles of LEUAK.

Key words: Archived commission, Ekaterinoslavsk province, ethnography, folk-lore, order.

Етнографічне вивчення Катеринославської губернії на відміну від сусідніх територій почалося досить пізно, на що неодноразово звертали увагу дослідники [1, с. 235; 18, с. 3]. Найбільш ранні та ґрунтовні роботи з означеної темати-